

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО»**

КАФЕДРА БІЗНЕСУ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ПРАВА

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТА ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
всіх форм здобуття освіти*

Обговорено та рекомендовано
на засіданні кафедри бізнесу,
адміністрування та права
Протокол № 5 від 10.12.2025

ЧЕРНІГІВ –2025

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Методичні вказівки до практичних занять та виконання індивідуальних завдань для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм здобуття освіти / Укл.: Ю.В. Гаврилечко. Чернігів: ЗВО «Університет трансформації майбутнього», 2025. 22 с.

Укладач

Гаврилечко Юрій Володимирович,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри бізнесу, адміністрування та права

*Відповідальний
за випуск:*

Клименко Тетяна Вікторівна,
кандидат економічних наук, доцент,
зав. кафедри бізнесу, адміністрування та права

Рецензент:

Шестаковська Тетяна Леонідівна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри бізнесу, адміністрування та права

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Методичні рекомендації до виконання завдань	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади антикорупційної політики та запобігання корупції	6
Тема 1.1. Сутність корупції та її вплив на сучасне суспільство	6
Тема 1.2. Наукові основи дослідження корупції як соціального феномену	7
Тема 1.3. Типологія корупції та її форми	8
Тема 1.4. Наслідки корупції для суспільства	9
Тема 1.5. Імплементация зарубіжного досвіду боротьби з корупцією	10
Змістовий модуль 2. Здійснення антикорупційної політики в публічному управлінні	11
Тема 2.1. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні: прозорість та добросовісність	11
Тема 2.2. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні	12
Тема 2.3. Напрями реалізації антикорупційної політики в публічному управлінні	13
Тема 2.4. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні	14
Тема 2.5. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні	15
Тема 2.6. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції.....	16
Тема 2.7. Сучасні виклики та перспективи антикорупційної політики	17
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	19

ВСТУП

Методичні вказівки розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Протидія корупції та доброчесність» і спрямовано на формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння природи корупції як соціально-правового явища, її причин, форм прояву та негативних наслідків для розвитку держави, суспільства й окремих організацій. Дисципліна орієнтована на усвідомлення важливості доброчесності як базової цінності професійної діяльності та суспільного життя.

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти опановують знання щодо механізмів запобігання та протидії корупції, ролі державних і недержавних інституцій у формуванні антикорупційної політики, а також основ правового регулювання у сфері доброчесності. Особлива увага приділяється аналізу чинних нормативно-правових актів, стандартів етичної поведінки та практичних аспектів дотримання принципів прозорості, відповідальності й підзвітності.

Методичні вказівки містять завдання для практичних занять та індивідуальної роботи, що зорієнтовані на поєднання теоретичних знань із реальними практичними ситуаціями, аналіз кейсів, моделювання управлінських і професійних рішень, а також розвиток навичок критичного мислення та правової оцінки поведінки суб'єктів діяльності. Виконання завдань сприяє формуванню здатності ідентифікувати корупційні ризики, приймати етично обґрунтовані рішення та діяти відповідально в умовах професійної діяльності.

Запропоновані методичні матеріали покликані забезпечити системність навчального процесу, активізувати пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти та сприяти формуванню стійкої антикорупційної культури, заснованої на принципах законності, доброчесності та поваги до суспільних інтересів.

Методичні рекомендації до виконання завдань

- завдання виконуються індивідуально або в малих групах (за вказівкою викладача);
- відповіді мають бути аргументованими, із використанням норм чинного законодавства України та матеріалів лекцій;
- термінологічні завдання виконуються з опорою на глосарій дисципліни;
- письмові роботи оформлюються відповідно до академічних вимог закладу вищої освіти.

Зразок виконання практичного заняття з методичними коментарями

Тема (приклад): Сутність корупції та її вплив на суспільство

Завдання 1 (термінологічне)

Умова завдання. Надайте визначення поняттям «корупція», «корупційне правопорушення», «неправомірна вигода» та «доброчесність». Визначте ключові ознаки корупції як соціально-правового явища.

Відповідь (зразок). Корупція – це використання особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, наданих їй повноважень з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб. Ключовими ознаками корупції є наявність спеціального суб'єкта, використання службових повноважень та корислива мета.

Методичний коментар. Оцінюється коректність визначень, використання нормативних формулювань і розуміння сутнісних ознак.

Завдання 2 (аналітичне)

Умова завдання. Проаналізуйте основні причини поширення корупції в сучасному суспільстві та визначте їх вплив на довіру громадян до державних інституцій.

Відповідь (зразок). До основних причин корупції належать інституційна слабкість органів влади, низький рівень правової культури та суспільна толерантність до корупційних практик. Це призводить до зниження довіри громадян до держави та делегітимації влади.

Методичний коментар. Перевіряється вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формулювати власні аргументовані висновки.

Завдання 3 (ситуаційне)

Умова завдання (сценарій). Посадова особа органу місцевого самоврядування повідомляє громадянину, що вирішення його питання можливе лише після надання грошової «подяки».

Варіанти відповідей:

- а) ситуація не є корупційною, оскільки громадянин може відмовитись;
- б) ситуація містить ознаки корупційного правопорушення;
- в) ситуація є лише порушенням етичних норм.

Правильна відповідь: б).

Обґрунтування (зразок). Описані дії відповідають ознакам одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Методичний коментар. Оцінюється здатність ідентифікувати корупційний ризик та юридично обґрунтувати відповідь.

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади антикорупційної політики та запобігання корупції

Тема 1.1. Сутність корупції та її вплив на сучасне суспільство

Зміст теми: Підходи до теоретичного розуміння корупції. Основні форми та риси корупції.

Визначення корупції у вітчизняному законодавстві. Корупція у світовому вимірі. Класифікація причин корупції. Інституційні чинники корупції. Суспільні наслідки корупції. Цивілізаційні моделі корупції.

Загальні напрями антикорупційної політики. Корупційні ризики у державному та місцевому управлінні. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики.

Моніторинг і оцінка ефективності антикорупційної політики.

Роль публічного управління в реалізації антикорупційної політики.

Питання для обговорення:

1. Чи завжди корупція має матеріальну форму?
2. У чому полягає відмінність між правовим і соціальним розумінням корупції?
3. Як корупція впливає на рівень довіри громадян до держави?
4. Чи можлива «побутова» корупція без участі посадових осіб?
5. Які соціальні умови сприяють поширенню корупції?
6. Чи може корупція бути виправданою в умовах кризи?
7. Який зв'язок між корупцією та доброчесністю?

Групове завдання. Студенти об'єднуються у групи по 4–6 осіб. Кожна група аналізує одну сферу суспільного життя (освіта, охорона здоров'я, публічні послуги, бізнес) та визначає типові корупційні прояви і їх наслідки. Результати оформлюються у вигляді короткої схеми або переліку тез і презентуються в аудиторії.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте зміст понять: «корупція», «корупційне правопорушення», «неправомірна вигода», «добročесність». Визначте відмінності між правовим і соціальним розумінням корупції.

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте основні причини корупції в сучасному українському суспільстві. Які з них мають інституційний характер, а які – соціально-культурний?

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Громадянин звертається до органу місцевого самоврядування для отримання адміністративної послуги у встановлений законом строк. Посадова особа натякає, що без додаткової «подяки» розгляд звернення може тривати значно довше. Після передачі коштів питання вирішується позачергово.

Варіанти відповідей:

а) описана ситуація не є корупційною, оскільки громадянин сам запропонував кошти;

б) ситуація містить ознаки корупційного правопорушення, пов'язаного з одержанням неправомірної вигоди;

в) ситуація є етично неприйнятною, але не має правових наслідків.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її з посиланням на норми законодавства України.

Тема 1.2. Наукові основи дослідження корупції як соціального феномену

Зміст теми: Різноманітність підходів до тлумачення поняття «корупція». Історія виникнення та поширення корупції. Вчення про причини виникнення корупції. Наукові підходи до вивчення корупції. Економічна, політична та бюрократична корупція. Пошук способів зменшення корупції. Специфіка вимірювання корупції. Критерії оцінювання діяльності органів влади. Методики оцінювання корупції: індекс сприйняття корупції (CPI). Transparency International та її дослідження корупції. Дослідження корупції інших міжнародних організацій.

Питання для обговорення:

1. Які наукові підходи до вивчення корупції є найбільш поширеними?
2. Чи можна вважати корупцію універсальним соціальним явищем?
3. У чому переваги та недоліки економічного підходу до пояснення корупції?
4. Наскільки об'єктивними є міжнародні індекси корупції?
5. Чи можливо виміряти приховані форми корупції?
6. Як соціологічні дослідження доповнюють правовий аналіз корупції?
7. Чи впливають культурні чинники на рівень корупції?

Групове завдання. Студенти працюють у малих групах. Кожна група отримує один науковий підхід до пояснення корупції (економічний, правовий, соціологічний, інституційний) і готує стислий аналіз його сильних і слабких сторін. Результати обговорюються у форматі порівняльної дискусії.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Поясніть поняття: «індекс сприйняття корупції», «інституційна корупція», «політична корупція».

Завдання 2 (аналітичне). Охарактеризуйте основні наукові підходи до дослідження корупції (економічний, соціологічний, правовий). Який з них є найбільш релевантним для аналізу корупції в публічному управлінні?

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Аналітичний звіт органу влади оцінює рівень корупції в регіоні виключно за кількістю зареєстрованих корупційних злочинів. При цьому не враховуються результати соціологічних опитувань та міжнародні індекси.

Варіанти відповідей:

а) такий підхід є достатнім, оскільки офіційна статистика є найбільш достовірною;

б) підхід є обмеженим і не відображає реальний рівень корупції;

в) підхід є прийнятним лише для порівняння діяльності правоохоронних органів.

Оберіть правильну відповідь та обґрунтуйте її з позицій наукових підходів до дослідження корупції.

Тема 1.3. Типологія корупції та її форми

Зміст теми: Існуючі типології корупції. Найпоширеніші типи корупції: хабарництво в торгівлі, патронажна система, непотизм, кризова корупція.

Класифікація І. Амундсена: політична, бюрократична, індивідуальна, колективна, редистрибутивна, екстрактивна корупція. Форми корупції: хабарництво, розтрата, шахрайство, фаворитизм, інституційна корупція (вигода установи), підкуп виборців.

Види корупційних діянь, визначені законодавством України.

Питання для обговорення:

1. Які критерії покладені в основу класифікації корупції?
2. Чим відрізняється побутова корупція від адміністративної?
3. Чи є непотизм і фаворитизм формами корупції?
4. Які форми корупції є найбільш латентними?
5. Чи можлива корупція поза межами публічної влади?
6. Які форми корупції завдають найбільшої шкоди державі?
7. Чи змінюються форми корупції з розвитком цифрових технологій?

Групове завдання. Групи по 3–5 осіб отримують різні види корупції (політична, адміністративна, побутова, корпоративна). Завдання – підготувати приклади проявів кожного виду та коротко пояснити їх особливості. Результати представляються у вигляді таблиці або усної доповіді.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Дайте визначення поняттям: «непотизм», «патронаж», «фаворитизм», «бюрократична корупція».

Завдання 2 (аналітичне). Порівняйте політичну та адміністративну корупцію за такими критеріями: суб'єкти, механізми реалізації, суспільні наслідки.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Керівник державного підприємства ініціює призначення на керівну посаду свого близького родича, який не має необхідного професійного досвіду. Формально конкурс проведено, однак умови були сформульовані під конкретну особу.

Варіанти відповідей:

а) ситуація є проявом непотизму та має ознаки корупційного правопорушення;

б) ситуація є допустимою, якщо конкурсна процедура формально дотримана;

в) ситуація є порушенням норм етики, але не пов'язана з корупцією.

Визначте правильну відповідь і аргументуйте її з урахуванням типології корупції.

Тема 1.4. Наслідки корупції для суспільства

Зміст теми: Позитивні та негативні наслідки корупції. Вплив негативних наслідків корупції на стан суспільства.

Політичні наслідки корупції: репресивні заходи, юридична розправа, імітація боротьби з корупцією, формування негативного міжнародного іміджу країни.

Економічні наслідки корупції: неефективний розподіл ресурсів і коштів, підвищення вартості виробництва, зростання цін, зниження конкурентоспроможності національної економіки, формування тіньової економіки та поширення економічних злочинів.

Соціальні наслідки корупції: наявність подвійних стандартів, порушення прав, поширення несправедливості, зростання неповаги до влади і соціальної агресії.

Питання для обговорення:

1. Які наслідки корупції є найбільш небезпечними для суспільства?
2. Як корупція впливає на економічний розвиток держави?
3. У чому полягає зв'язок між корупцією та соціальною нерівністю?
4. Як корупція підриває демократичні інститути?
5. Чи є корупція загрозою правам і свободам людини?
6. Які наслідки корупції мають довгостроковий характер?
7. Чи можливо подолати бідність без зменшення рівня корупції?

Групове завдання. Студенти об'єднуються у групи та аналізують наслідки корупції в одній із сфер (економіка, політика, соціальна сфера, права людини). Кожна група готує короткий висновок щодо прямих і непрямих наслідків та презентує його.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте зміст понять: «тіньова економіка», «соціальна несправедливість», «інституційна деградація».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте соціально-економічні та політичні наслідки корупції для демократичного розвитку держави.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. У процесі реалізації державної програми соціальної підтримки частина бюджетних коштів систематично перерозподіляється на користь наближених до чиновників виконавців, що призводить до скорочення обсягу допомоги для кінцевих отримувачів.

Варіанти відповідей:

- а) ситуація має виключно економічні наслідки;
- б) ситуація демонструє комплексні соціальні та політичні наслідки корупції;
- в) ситуація не впливає на суспільний розвиток за умови формального виконання програми.

Оберіть та обґрунтуйте правильну відповідь.

Тема 1.5. Імплементация зарубіжного досвіду боротьби з корупцією

Зміст теми: Комплекс міжнародних антикорупційних документів, їх загальна характеристика. Міжнародні антикорупційні стандарти (ООН, GRECO, OECD, ЄС). Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією Ради Європи.

Механізми та правові основи протидії корупції в країнах світу. Антикорупційна політика ЄС. Скандинавський досвід. Правові основи протидії корупції в Німеччині. Боротьба проти мафії в Італії. Протидія торгівлі впливом у Франції. Традиції протидії корупції у Великобританії. Запобігання корупції в країнах Вишеградської четвірки. Запобігання корупції в країнах Азії. Досвід Сінгапуру в протидії корупції. Боротьба з корупцією в США та Канаді.

Антикорупційні моделі зарубіжних країн. Крайні практики запобігання корупції.

Значення міжнародних антикорупційних стандартів для України, їх імплементация.

Питання для обговорення:

1. Які моделі боротьби з корупцією існують у світі?
2. Чи можливе пряме запозичення антикорупційних практик інших країн?
3. Які умови забезпечують успішність імплементации міжнародного досвіду?
4. Чи завжди жорстке покарання знижує рівень корупції?
5. Яку роль відіграють міжнародні організації у протидії корупції?
6. Які ризики виникають при адаптації зарубіжних моделей?
7. Чи може антикорупційний досвід однієї країни бути універсальним?

Групове завдання. Кожна група обирає одну країну з успішним антикорупційним досвідом. Завдання – визначити ключові інструменти цієї моделі та обґрунтувати можливість або неможливість їх застосування в Україні. Результати подаються у вигляді презентації або короткої доповіді.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Поясніть поняття: «міжнародні антикорупційні стандарти», «імплементация», «антикорупційна модель».

Завдання 2 (аналітичне). Охарактеризуйте антикорупційну модель однієї з держав (на вибір) та можливість її застосування в Україні.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. В органах влади запроваджується електронна система надання адміністративних послуг за зразком успішної зарубіжної практики. Частина посадових осіб чинить опір нововведенням, посиляючись на «технічні складнощі».

Варіанти відповідей:

- а) ситуація свідчить про недоцільність імплементации зарубіжного досвіду;
- б) ситуація ілюструє інституційний опір антикорупційним реформам;
- в) ситуація є типовою і не пов'язана з антикорупційною політикою.

Оберіть та обґрунтуйте правильну відповідь.

Змістовий модуль 2. Здійснення антикорупційної політики в публічному управлінні

Тема 2.1. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні: прозорість та доброчесність

Зміст теми: Фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний.

Теоретичні принципи державно-правової політики протидії корупції. Виділення основних груп принципів антикорупційної діяльності в публічному управлінні. Загальні принципи антикорупційної діяльності. Правові принципи антикорупційної діяльності. Управлінські принципи антикорупційної діяльності. Економічні принципи антикорупційної діяльності.

Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності.

Питання для обговорення:

1. Які принципи лежать в основі антикорупційної діяльності?
2. Чи є принцип законності базовим у системі запобігання корупції?
3. Як принцип прозорості впливає на зменшення корупційних ризиків?
4. У чому полягає значення підзвітності публічної влади?
5. Чи можлива ефективна антикорупційна політика без етичних стандартів?
6. Яку роль відіграє доброчесність публічних службовців?
7. Чи можуть принципи антикорупційної діяльності бути обмежені в умовах воєнного стану?

Групове завдання. Студенти в групах аналізують діяльність конкретного органу публічної влади з позиції дотримання принципів прозорості, підзвітності та доброчесності. Група формулює пропозиції щодо покращення антикорупційних практик і представляє їх на обговорення.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте зміст понять: «законність», «прозорість», «підзвітність», «добросесність».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте значення етичних принципів у діяльності публічних службовців.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Рішення органу публічної влади ухвалюється без належного оприлюднення, що унеможлиблює громадський контроль.

Варіанти відповідей:

- а) порушено лише принцип відкритості інформації;
- б) порушено базові принципи антикорупційної діяльності;
- в) ситуація є допустимою в умовах службової необхідності.

Оберіть та обґрунтуйте правильну відповідь.

Тема 2.2. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні

Зміст теми: Наявність довгострокової стратегії як основа антикорупційної політики в публічному управлінні. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні: «війна» з корупцією; системне усунення причин корупції; «свідома пасивність» щодо корупції. Приклади реалізації, переваги та недоліки кожного підходу.

Системне усунення причин корупції як базовий підхід до антикорупційної політики. Необхідність поєднання стратегічних підходів.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає відмінність між репресивною та превентивною антикорупційною політикою?
2. Чи можлива ефективна антикорупційна стратегія без системного підходу?
3. Які корупційні ризики є найбільш типовими для публічного управління?
4. Яку роль відіграє політична воля у формуванні антикорупційної політики?
5. Чи може антикорупційна стратегія бути ефективною без участі громадянського суспільства?
6. Як оцінити ефективність антикорупційної політики?
7. Чи повинна антикорупційна стратегія змінюватися в умовах криз і воєнного стану?

Групове завдання. Студенти об'єднуються у групи по 4–6 осіб. Кожна група аналізує чинну Антикорупційну стратегію України або її окремий розділ, визначає сильні та слабкі сторони документа, а також формує пропозиції щодо його вдосконалення. Результати оформлюються у вигляді короткої аналітичної доповіді або презентації та представляються в аудиторії.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Поясніть зміст понять: «антикорупційна стратегія», «стратегічне планування», «корупційні ризики», «превенція корупції».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте співвідношення превентивних і репресивних заходів у сучасній антикорупційній політиці України. Обґрунтуйте, який підхід є більш ефективним у довгостроковій перспективі.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. У державі прийнято антикорупційну стратегію, яка передбачає посилення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення, але не містить дієвих механізмів запобігання корупції.

Варіанти відповідей: а) така стратегія є повноцінною та ефективною; б) стратегія є односторонньою і потребує посилення превентивної складової; в) відсутність превентивних заходів не впливає на ефективність стратегії.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

Тема 2.3. Напрями реалізації антикорупційної політики в публічному управлінні

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика корупціогенних чинників, їх класифікація за сферами виникнення. Політичні, економічні, соціальні, правові, управлінські, психологічні та культурно-етичні корупціогенні чинники, їх різновиди та зміст.

Основні напрями антикорупційної політики в публічному управлінні: корекція законодавства з метою зменшення відповідних причин корупції; удосконалення засад формування і організації вищих органів державної влади; структурно-функціональне упорядкування системи органів виконавчої влади; зміна принципів державної служби і контроль за майновим становищем представників влади; ефективний контроль за розподілом і витрачанням бюджетних коштів; удосконалення економічної політики; зміцнення судової влади; формування антикорупційної культури суспільства.

Поняття, зміст та цілі антикорупційної політики. Чинники формування антикорупційної політики. Завдання антикорупційної політики. Принципи формування антикорупційної політики.

Оцінка корупційних ризиків у діяльності органів влади. Вимоги до підготовки кадрів для служби в органах державної влади та місцевого самоврядування. Обмеження щодо використання службових повноважень. Фінансовий контроль і запровадження електронного декларування. Правила етичної поведінки.

Питання для обговорення:

1. Які напрями антикорупційної політики є пріоритетними для України?
2. Чи здатна цифровізація повністю мінімізувати корупційні ризики?
3. Які переваги та обмеження має електронне декларування?
4. Як фінансовий контроль впливає на запобігання корупції?
5. Які корупціогенні чинники найчастіше закладені в нормативних актах?
6. Чи можливе поєднання спрощення процедур і ефективного контролю?
7. Яку роль відіграють освітні та просвітницькі заходи в реалізації антикорупційної політики?

Групове завдання. Групи студентів отримують один із напрямів антикорупційної політики (фінансовий контроль, цифровізація, кадрова політика, просвіта). Завдання – проаналізувати його реалізацію в Україні та запропонувати конкретні заходи підвищення ефективності. Форма представлення – таблиця або презентація.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте поняття: «корупціогенний чинник», «фінансовий контроль», «електронне декларування».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте роль цифровізації у зниженні корупційних ризиків.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Впровадження електронного декларування стикається з масовими помилками в деклараціях та спротивом декларантів.

Варіанти відповідей:

- а) система є неефективною і підлягає скасуванню;
- б) ситуація потребує вдосконалення механізмів контролю та навчання;
- в) проблема має виключно технічний характер.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

Тема 2.4. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні

Зміст теми: Нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Закон України «Про запобігання корупції» як основний антикорупційний нормативно-правовий акт. Законодавчі акти щодо боротьби з корупційними правопорушеннями.

Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціальних антикорупційних державних органів. Нормативно-правові акти щодо державної антикорупційної політики. Нормативно-правові акти з питань антикорупційної експертизи. Відомчі документи з питань антикорупційної діяльності.

Передбачення відповідальності за корупційні діяння. Створення інституціональної системи для переслідування корупційних діянь. Реформування системи запобігання корупції.

Питання для обговорення:

1. Яке місце антикорупційного законодавства в системі права України?
2. У чому полягає правова природа конфлікту інтересів?
3. Чи є всі антикорупційні обмеження пропорційними?
4. Які проблеми виникають при застосуванні антикорупційних норм на практиці?
5. Чи достатньо правових механізмів для захисту викривачів?
6. Як забезпечити баланс між контролем і правами людини?
7. Чи потребує антикорупційне законодавство постійного оновлення?

Групове завдання. Кожна група аналізує одну норму Закону України «Про запобігання корупції» (на вибір) та готує приклад її застосування на

практиці, визначаючи можливі проблеми реалізації. Результати обговорюються колективно.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Поясніть поняття: «конфлікт інтересів», «антикорупційні обмеження», «декларування доходів».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте основні положення законодавства України у сфері запобігання корупції.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Посадова особа бере участь у прийнятті рішення щодо компанії, співзасновником якої є її близький родич.

Варіанти відповідей:

а) конфлікт інтересів відсутній;

б) наявний реальний конфлікт інтересів;

в) ситуація є допустимою за умови колегіального рішення.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

Тема 2.5. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні

Зміст теми: Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади. Класифікація суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням. Вищі органи державної влади у антикорупційній діяльності. Спеціальні державні антикорупційні органи: зарубіжний досвід та вітчизняна модель. Умови ефективної діяльності державних антикорупційних органів. Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції в органах виконавчої влади.

Система державних органів запобігання та протидії корупції в Україні. Суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності у галузі боротьби з корупцією в Україні.

Трансформація системи державних органів боротьби з корупцією в Україні впродовж періоду її незалежності. Створення Національного агентства з питань запобігання корупції: функції та права. Національне антикорупційне бюро України: мета створення та повноваження. Структурно-функціональна основа органів, що забезпечують формування антикорупційної політики. Структурно-функціональна основа органів, що здійснюють заходи протидії корупції та правоохоронні заходи. Органи, що здійснюють судовий розгляд корупційних справ. Створення Державного бюро розслідування.

Питання для обговорення:

1. Які функції виконують антикорупційні органи в Україні?
2. Чи існує дублювання повноважень між антикорупційними інституціями?
3. Якою має бути ефективна взаємодія антикорупційних органів?
4. Чи впливає інституційна незалежність на ефективність боротьби з корупцією?
5. Які проблеми виникають у діяльності уповноважених осіб?

6. Чи достатні організаційні механізми реагування на повідомлення викривачів?

7. Які інституційні зміни є необхідними для посилення антикорупційної системи?

Групове завдання. Групи студентів моделюють взаємодію між антикорупційними органами у разі виявлення корупційного правопорушення. Завдання – визначити послідовність дій та можливі проблеми координації.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте поняття: «антикорупційний орган», «інституційний механізм», «уповноважена особа».

Завдання 2 (аналітичне). Охарактеризуйте систему органів запобігання та протидії корупції в Україні.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Повідомлення викривача про корупційні дії не розглядається належним чином керівництвом установи.

Варіанти відповідей:

- а) дії керівництва відповідають принципу службової субординації;
- б) порушено організаційні механізми антикорупційної діяльності;
- в) ситуація не регулюється антикорупційним законодавством.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

Тема 2.6. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції

Зміст теми: Необхідність активної взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції. Оцінювання ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції. Сутність громадського контролю та його значення у запобіганні корупції. Принципи здійснення громадського контролю.

Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям. Механізми забезпечення доступу громадян до публічної інформації.

Хартії громадян як антикорупційний інструмент на низовому рівні.

Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності.

Антикорупційна освіта та формування антикорупційної культури.

Питання для обговорення:

1. Які форми громадського контролю є найбільш ефективними?
2. Чи може громадянське суспільство впливати на антикорупційну політику держави?
3. Які ризики виникають у діяльності громадських антикорупційних організацій?
4. Яким чином забезпечується захист викривачів корупції?
5. Чи повинні ЗМІ нести відповідальність за антикорупційні розслідування?
6. Як підвищити рівень участі громадян у протидії корупції?
7. Чи можлива ефективна боротьба з корупцією без активного суспільства?

Групове завдання. Студенти об'єднуються у групи та розробляють модель громадської ініціативи з протидії корупції (мета, інструменти, очікуваний результат). Результати презентуються у формі проектної пропозиції.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Поясніть поняття: «громадський контроль», «викривач корупції», «прозорість влади».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте механізми участі громадянського суспільства у протидії корупції.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. Громадська організація виявляє корупційні ризики у публічних закупівлях, однак орган влади ігнорує звернення.

Варіанти відповідей:

- а) дії громадської організації виходять за межі її повноважень;
- б) ігнорування звернення підриває принципи прозорості та підзвітності;
- в) ситуація не впливає на антикорупційну політику.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

Тема 2.7. Сучасні виклики та перспективи антикорупційної політики

Зміст теми: Корупція в умовах воєнного стану: виклики для публічного управління. Вразливі сфери публічного управління в період воєнного стану. Адаптація антикорупційних механізмів до умов надзвичайних режимів. Цифрові технології та нові корупційні ризики. Роль аналітики даних та штучного інтелекту в запобіганні корупції. Інституційні виклики розвитку антикорупційної системи. Перехід від репресивної до превентивної моделі антикорупційної політики. Перспективи розвитку антикорупційної політики України. Антикорупційна політика в контексті післявоєнного відновлення.

Питання для обговорення:

1. Які нові корупційні ризики виникають у сучасних умовах?
2. Як воєнний стан впливає на антикорупційні механізми?
3. Чи змінюється роль доброчесності в кризових ситуаціях?
4. Які цифрові ризики є найбільш актуальними сьогодні?
5. Як поєднати оперативність управління з антикорупційним контролем?
6. Які перспективи розвитку антикорупційної культури в Україні?
7. Яку роль відіграватиме молодь у формуванні доброчесного суспільства?

Групове завдання. Групи аналізують один сучасний виклик антикорупційній політиці (воєнний стан, цифровізація, глобалізація) та формулюють можливі шляхи реагування. Результати оформлюються у вигляді аналітичної записки.

Індивідуальні завдання:

Завдання 1 (термінологічне). Розкрийте поняття: «антикорупційна культура», «цифрові ризики», «доброчесна поведінка».

Завдання 2 (аналітичне). Проаналізуйте основні виклики антикорупційної політики України в сучасних умовах.

Завдання 3 (ситуаційне). Сценарій. В умовах воєнного стану окремі процедури спрощуються, що створює додаткові корупційні ризики.

Варіанти відповідей:

- а) спрощення процедур повністю виправдовує можливі ризики;
- б) необхідне посилення контролю та доброчесності;
- в) антикорупційні механізми втрачають актуальність.

Визначте правильну відповідь та обґрунтуйте її.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Асланов С. Антикоруptionна політика в органах публічної влади: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 54; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород: ФСН, УжНУ. 2022. 26 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/48494>.
2. Дейнека О. Г., Дзядук Г. О. Антикоруptionна діяльність у сфері публічного управління та адміністрування: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 50 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/10351/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20.pdf>
3. Кубасенко А., Кравченко М. Організаційне забезпечення антикорупційної діяльності : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання]. Нац. ун-т «Одеська юридична академія. Одеса : Фенікс, 2023. 178 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/25593>
4. Наливайко І.О. Роль інститутів громадянського суспільства у запобіганні і протидії корупції в органах публічної влади. Аналітичне порівняльне правознавство, № 2. 2022. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261385>
5. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
6. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
7. Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>
8. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
9. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16/page#Text
11. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
12. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144#Text
13. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text

Допоміжна література:

1. Антикоруptionське законодавство України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/antikoruptionсьke-zakonodavstvo-ukraini/>
2. Боголєпова А. В. Сутність, основні принципи, форми та функції антикорупційної політики держави. Державне будівництво. 2024. № 1 (35). С. 335–343. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-25>
3. Возняковська К.А., Біленець Д.А., Марчук В.В. Антикоруptionські механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. С. 43-48. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/8-2.pdf>
4. Гарбінська-Руденко, А. В., & Глух, М. В. Поняття корупції в системі публічного управління: теоретико-правовий аспект. Правова держава, (58), 2025. С 50-60. URL: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.330994>
5. Діордіца І.В. Дасюк В.В. Антикоруptionська експертиза в публічному адмініструванні та перспективи її впровадження органами місцевого самоврядування. Юридичний науковий електронний журнал. № 1, 2024. С.364-368. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/84.pdf
6. Журило С. С. Ефективність антикорупційної політики в сфері публічного управління: окремі проблеми та рішення. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування, № 1, 2025 р. С. 48-53. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2025.1.7>.
7. Іваній, В. І. Модель механізму запобігання корупційним ризикам в діяльності органів публічного адміністрування: концептуальний вимір. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування, (15), 2025. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-15-02-01>
8. Калайда Ю. П. Засоби масової інформації як складова системи запобігання корупції в Україні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Вип. 2, 2021. С. 300-311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2021_2_26
9. Каленіченко Л. І. Поняття, ознаки та види корупції / Л. І. Каленіченко, Д. В. Слинько // Право і Безпека. № 1, 2022. С. 39-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2022_1_6
10. Кравчук М., Петровська І. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання. Актуальні проблеми правознавства, №2, 2021. С. 49-56. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1207>.
11. Ліпич Л.Г., Рубльов В. В., Хілуха О.А., Кушнір М.А. шляхи розвитку антикорупційної політики в Україні крізь призму науки публічного менеджменту. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 34/2022. С. 53-60. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7089973>

12. Мирославський С.В., Лещенко А.В. Запобігання корупції у системі державного та публічного управління в Україні: історико-ретроспективний аналіз. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 33 (72) № 6 2022. С. 25-30. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/4.pdf.

13. Огляд ОЕСР доброчесності та боротьби з корупцією в Україні. 11 липня 2025. URL: https://www.oecd.org/uk/publications/2025/05/oecd-integrity-and-anti-corruption-review-of-ukraine_4d9e5ab7/full-report/business-integrity-policy-and-awareness-raising_25d6c18e.html

14. Огороднійчук М. В., Коваленко Н. В. Антикорупційні заходи у системі державного управління України. Публічне управління і політика № 6(10), 2025. С.1-12. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/44551/1/1.pdf>

15. Піроженко Н., Омельченко В. Сучасні практики взаємодії публічної влади та громадськості у запобіганні та протидії корупції в Україні та світі. Актуальні проблеми державного управління. Том 3 № 84, 2021. С. 158-166. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246365>

16. Пономаренко Н.М., Возняковська К.А., Неміш Ю.В. Особливості використання електронної системи PROZORRO в державних закупівлях в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Науково-практичний журнал. №25, 2021. С. 100-113.

17. Скиба В.М. Повноваження національного агентства з питань запобігання корупції як органу системи антикорупційних органів. Галицькі студії: Юридичні науки. № 2, 2023. С. 58-62.

18. Цаль-Цалко Ю. С., Якобчук В. П., Косянчук С. Г. Антикорупційна політика у сфері публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1842>

19. Larysa Shchekhovska, Yuriy Gavrylechko, Vasyl Vakuliuk, Viktoriya Ivanyuta, Nataliia Husarina. Anti-Corruption Policy to Ensure Public Order in the State Security System. // IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security. Vol. 22 No. 11, 2022. PP. 57-62. URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.11.8>

20. Shchekhovska, L., Gavrylechko, Y., Vakuliuk, V., Bardachov, V., & Husarina, N. (2023). Presentation of legal norms of the anti-corruption policy in order to form the professional competence of higher education students. *Cuestiones Políticas*, 41(77), 749–759. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.49>

Інформаційні джерела та Internet-ресурси:

1. <https://prosvita.nazk.gov.ua>
2. <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>
3. <https://study.ed-era.com/courses/course/3740>
4. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:IRF+CSHW101+2018_T1
5. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NAZK+COI_SIMPLE+2021_T3

6. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:VZAIEMODIIA+AC101+2021_T2
7. <https://osvita.dii.gov.ua/courses/antikorupcia>
8. <https://osvita.dii.gov.ua/courses/vikrivac-u-zakoni>
9. <https://osvita.dii.gov.ua/courses/stop-corruption>
10. <https://osvita.dii.gov.ua/courses/stop-corruption-2>